

НАЙЧЕСНІШІ, НАЙЩИРІШІ, НАЙТЕПЛІШІ, НАЙЛЮДЯНІШІ!

Пісня над обелісками: упорядники

Павлюк І., Григораш Д. - К.: Фенікс. - 2006. - 568 с.

Як на мене, Ігор Павлюк здійснив просто неможливе, бо це - справжній подвиг (говорю це без жодної іронії): в наш цинічний і жорстокий час упорядкувати й видати великим ошатним томом вірші 214 поетів, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни. Причому це - люди різних національностей: росіяни, білоруси, татари, євреї... Їхні вірші напрочуд талановито переклав українською Дем'ян Григораш. Немало перекладів і з мов народів Північного Кавказу і Закавказзя, а також із мов народів Поволжя.

Уже, на жаль, покійний доцент Львівського національного університету ім. І.Франка Дем'ян Семенович Григораш перейнявся цією благородною ідеєю і здійснив величезний обсяг роботи. Але не встиг довершити розпочате.

Відверто кажучи, ті переклади навряд чи побачили б світ, якби не подвижництво письменника Ігоря Павлюка (батьків рукопис Ігореві передала донька Дем'яна Семеновича - Наталя Григораш). Власне, Ігор - людина молода, пише він багато і потужно: одна за одною виходять його талановиті збірки поезії, нещодавно з'явилася справді цікава книга прози. А ще він працює науковцем в Інституті літератури НАН України та викладає в Острозі. Тож змушений увесь час розриватися між Києвом, де мешкає, але не має житла, Львовом, де живуть його дружина з дітьми, та Острогом.

Здавалося б, за такого постійного цейтноту часу Ігор Павлюк мав би просто чемно вибачитися перед пані Наталією, пояснивши їй свою неймовірну зайнятість. І його можна було б зрозуміти. Якщо чесно, саме так я б і вчинив...

Але Ігор вкотре всіх нас приємно здивував, зважившись на таку велику і невдячну працю. Так, саме невдячну, адже, будемо відвертими, кого з наших політиків, чиновників та й літераторів молодшого покоління цікавлять твори поетів-фронтовиків, до того ж, людей різних національностей, які загинули, в основному, в юному віці і не встигли здобути прижиттєве визнання?!

Виявляється, Ігоря Павлюка це цікавить. У своїй передмові до "Пісні над обелісками" він пише: "Мільйонів із нас просто немає, бо немає (загинули занадто молодими) наших дідів, бабусь. Могло б не бути і мене, адже мій дід - кулеметник стрілкової роти - теж був убитий на Одері... Може тому, я навчався у Ленінградському вищому військовому училищі, щоб якимось на рівні генетичного коду нації компенсувати втрату захисника своєї території, може тому, до сих пір найбільше люблю пісні воєнної пори: "Землянка", "Тёмная ночь, только пули свистят по степи...", "Эх, дороги...", "С берёз неслышен, невесом слетает жёлтый лист..."

Дивно, але тільки зараз, почувши такі Ігореві слова, я збагнув, що саме ці фронтові пісні подобаються і мені. Бо хіба не мій дідусь загинув у далекому 1941-му, захищаючи свою землю?! Хіба не моя бабуся самотужки виростила п'ятьох дітей, так і не вийшовши заміж, і завжди плакала, почувши пісню "На позицію девушка провожала бойца..."?!

"Коли мені, внукові воїна, який загинув під Берліном, ще школяреві, потрапляли до рук книжки на кшталт "Любовная лирика русских поэтов", - пригадує Ігор Павлюк, - я в першу чергу шукав там вірші про кохання, авторами яких були хлопці-фронтовики, тоді ще майже мої ровесники, адже ці вірші були

найчесніші, найщиріші, найтепліші, найлюдяніші, а тому найталановитіші. Це вже (чи ще) була навіть не література, це була підсвічена внутрішнім, але зоряним світлом гармонія, за якою і перед якою стояла Смерть, а в ній самій, тій гармонії-пісні, як у ядрі атома урану, сконденсувалося все найчистіше, найсвятіше, що може бути: космос, любов, братство по духу і братство по крові, сльоза і зоря... мама і батьківщина. У них закладена енергія, накопичена мільйонами світлих світових років. Без пози. Без фальші. Без гриму. Так мідія зі свого болю і піщинки створює перлину".

Прекрасні слова! Блискуча відповідь сучасним цинікам та блюзнірам!

Серед авторів "Пісні над обелісками" - Герой Радянського Союзу Яків Чапичев. Він народився у Франції - в Парижі, потім із сім'єю емігрував до СРСР. І пішов на війну, щоб боронити свою нову Батьківщину від фашистів. Хоробро воював, загинув незадовго до Перемоги, похований у Польщі...

Представлений тут і Анатолій Анатолійович Луначарський, син відомого радянського діяча Анатолія Луначарського. Луначарський-молодший загинув під час висадки новоросійського десанту. Було йому лише 33 роки. Вік Ісуса Христа...

Особисто мені запам'яталися Микита Сахаров (писав евенкійською мовою, загинув 30-річним у 1945-ому), зачинатель нанайської літератури, перший прозаїк, поет і перекладач свого народу Яким Самар, чеченець Багаутдин Мітаров - автор і укладач підручників, учитель сільської школи, Арсен Орлов (народився в Чуваській автономній республіці, а загинув у Білорусі - під Мінськом), Мойсей Рибаків, Євген Нежинець, Володимир Латкін, Хусаїн Кунакбай, Бадруш Мукамай, Юхан Сютісте, Іван Симаков, Георгій Суворов, Борис Ніколаєвський, Костянтин Реут, Георгій Напетварідзе, Борис Смоленський ...

Зворушливо написаний вірш Леоніда Зимнього:

Дочка ескадрильї

Бомбардувальники стояли в полі,
Тепер воно було аеродромом,
А поруч - балка, в ній старі тополі
Ї хатиночка, захована садком.

Ми всі туди ходили за водою,
Була вона холодна, з джерела,
І ранньою чи пізньої порою
Нам з хати кухлик дівчина несла.

Вся ескадрилья Галочку любила,
І, одпочивши трохи в холодку,
По черзі брали ми її "на крила"
І вихором "літали" по садку.

Був сірий день. В саду червоні рожі
До неба піднімались, як костри.
Підкравшись в хмарах, літаки ворожі
На ескадрилью кинулись згори.

Та яструбки, як завжди, їх зустріли,
І ворог круто повернув назад,
Метнувши бомби, наче чорні стріли,
Куди попало...

на вишневий сад!

Вони упали просто на хатину,
І ми, коли прибігли у садок,

Знайшли лише повиту в дим руїну
І... мертву Галочку біля квіток.

Вона лежала поруч з кухлем мідним,
Який для нас виносила завжди,
Напевно, квіти поливала, рідна...
А може, набирала нам води.

Вся ескадрилья у почесній варті
Стояла при уквітчаній труні,
А на світанку -
літаки на старті.
Ми строєм пролетіли в вишині.

Знайшли колони, що повзли, як гади,
Вздовж наших милих степових шляхів.
І бомби, й кулі там упали градом
На голови заклятих ворогів.

Не скинувши шолома і реглана,
Наш комісар пішов од літака
У той садок...
- Це їм за все, кохана.
Це і за тебе помста їм така.

І кожний день, коли вертали з бою,
Ходили ми в пустельний той садок
Немов на рапорт.
І несли з собою
Прості букети польових квіток.

Ми збудували пам'ятник, ограду
В хвилини вільні од тяжких боїв.
Він височів над шляхом біля саду,
І напис "Галя", наче кров, горів.

...Недавно хтось з проїжджої машини
Спитав тихенько:
- Хто вона така?
І відповів їм комісар частини:
- Це ескадрильї нашої дочка.

А завершити свій відгук на книгу "Пісні над обелісками" я хочу словами її перекладача та упорядника Дем'яна Григораша: "Кожне поетичне ім'я, що згасло у полум'ї війни, - наша тяжка втрата, наша велика рана. Бо ж кожний поетичний голос - тихий він чи гучний - по-своєму оригінальний. Невимовно рідний і вносить живий нюанс у колоритну мелодію. Дорогий він тому, що належить тим, кого з нами нема".

Ви абсолютно праві, Дем'яне Семеновичу!

